

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 338.23

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-1-14>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. С. ПЕДЧЕНКО

доктор економічних наук, професор,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Л. С. ФРАНКО

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотація. *Мета статті* полягає у дослідженні державної політики захисту інтелектуальної власності як інструменту стимулювання інноваційного розвитку національної економіки. **Методика дослідження.** У роботі проведено компаративний аналіз рівня захисту інтелектуальної власності України та зарубіжних країн. **Результати.** На основі аналізу місця України у рейтингах IP index (дослідження The U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center) та IPR Index (дослідження Property Rights Alliance) виявлено ключові прогалини у державній підтримці захисту інтелектуальної власності в Україні. **Практична значущість результатів дослідження.** Результати кластеризації країн світу за індексами IP та IPR дозволили окреслити альтернативні варіанти підвищення ефективності державної підтримки України щодо захисту інтелектуальної власності у напрямках гармонізації національного законодавства та процедур захисту інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист інтелектуальної власності, державна підтримка, інноваційна політика, інновації, інноваційний розвиток національної економіки.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Євроінтеграційна спрямованість України вимагає посилення державної політики захисту інтелектуальної власності як основного джерела створення інновацій. Розуміння того, що вихід України на європейський ринок створює потребу підвищення конкурентоспроможності України за рахунок застосування новітніх технологій та збільшення частки високотехнологічної продукції створює необхідність глибокого та ґрунтовного аналізу інтелектуальної власності, необхідності її захисту та ролі держави у цьому процесі. Щоб суб'єкти підприємництва отримували фінансову вигоду від інвестування в дослідження та створення нових винаходів, ці винаходи повинні мати достатній правовий захист. Завдяки міжнародному співробітництву в галузі науки і техніки, розвитку економіки і торгівлі, правова охорона інтелектуальної власності відіграє все більш важливу роль у суспільстві, а багато науковців-економістів почали усвідомлювати серйозність інтелектуальної власності (ІВ) за останні кілька років. Це питання вийшло на

перший план у підприємців, оскільки є засобом забезпечення конкурентних переваг. Важливість патентного захисту стає все більш важливою через швидкий технологічний розвиток у деяких галузях, таких як ІТ. Концепція інтелектуальної власності привернула набагато більше уваги на світовій арені, ніж раніше, а захист інтелектуальної власності в усьому світі зараз знаходиться на динамічній стадії трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключове значення інтелектуального й інноваційного факторів у сучасному суспільстві спричинює підвищений інтерес до цього питання з боку науковців, аналітиків, економістів та представників державної влади. Саме цьому питанню приділена значна увага українських науковців. Так, зокрема, Юринець З. В. зазначає, що перспективи розвитку економіки завдяки інноваційній діяльності є очевидними: значення сировинних товарів знижується, а інтелектуальних активів – зростає [6, с. 54]. Олефір А. досліджує правове регулювання інтелектуальної власності й інноваційних відносин в угоді про асоціацію України та ЄС [3, с. 79]; Паладій М. розглядає інфраструктуру системи держав-

ного управління сферою інтелектуальної власності та пропонує власні підходи до удосконалення [4]; Груба Г. І. аналізує сучасні тенденції захисту інтелектуальної власності в Україні [1, с. 89].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження державної політики захисту інтелектуальної власності як інструмент стимулювання інноваційного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інтелектуальна власність є важливим інструментом, який допомагає покращити конкурентні позиції окремих підприємств та країни в цілому на ринку. Комерціалізація інновацій в охоронне використання наразі не існує без захисту інтелектуальної власності, головну роль в якому відіграє держава. погоджуємося із твердженням Олефір А., що інновації та об'єкти права інтелектуальної власності становлять єдине ціле та нерозривно пов'язані між собою [3, с. 79]. Дійсно, досягнення конкурентних переваг країною неможливо без застосування інновацій, що є результатом інтелектуальної діяльності. В свою чергу, відсутність державної підтримки захисту інтелектуальної власності дестимулює науковців та винахідників створювати об'єкти права інтелектуальної власності та реалізовувати власні інноваційні проекти. Паладій М. влучно зазначає, що створення об'єктів інтелектуальної власності для подальшої розробки інноваційних видів продукції поки ще не перетворилося на програмні цілі держави [4]. Груба Г.І. справедливо стверджує, що роль держави у розв'язанні суперечності між винятковим значенням малих інноваційних фірм для прискорення науково-технологічного прогресу (співпраця науковців та практиків у створенні інноваційних проектів) та відсутністю орієнтації традиційних джерел фінансових ресурсів на ризиковані вкладення є ключовою. Тільки держава інструментами правового регулювання та фінансової підтримки здатна об'єднати зусилля науковців та суб'єктів підприємництва у векторі створення та реалізації об'єктів інтелектуальної власності як ключових конкурентних переваг на світовому ринку.

Інтелектуальна власність – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, які, будучи благом не матеріальним, зберігаються за його творцями і можуть використовуватися іншими особами лише за узгодженням з ними, крім випадків, визначених законодавством [2]. Інтелектуальна власність (ІВ) відноситься до творинь розуму – винаходів, літера-

турних і художніх творів, а також символів, імен і зображень, які використовуються в торгівлі. Як стверджує Немліоглу І., інтелектуальна власність включає права, що стосуються – літературних, художніх і наукових творів, фотографії та трансляції, тобто винаходи в усіх галузях людської діяльності, наукові відкриття, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, комерційні назви та позначення та всі інші права, що випливають із інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній чи художній сфері [9].

Відповідно до законодавства про інтелектуальну власність, власникам надаються певні виключні права – права інтелектуальної власності (ІР) – на відкриття, винаходи, слова, фрази, символи та дизайни, які вони створюють. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом (ст. 418 Цивільного кодексу України) [2]. Точна і надійна фіксація та захист прав інтелектуальної власності дуже важливі для соціально-економічного розвитку країн. Система права, пов'язана з дослідженнями та інноваціями, називається правами інтелектуальної власності. Права інтелектуальної власності захищають інновації та творіння й винагороджують інноваційну і творчу діяльність. Права інтелектуальної власності мають міжнародний характер, і в цьому відношенні вони досить добре вписуються в економічну реальність глобальної економіки. Рівень захисту прав інтелектуальної власності відображає рівень соціального, культурного та економічного розвитку країни. Права інтелектуальної власності, як правило, є негативними правами, іншими словами, ці права спрямовані на те, щоб зупинити інших людей від реалізації дії без згоди правовласника. Існують також позитивні права, такі як патентні гранти.

Державна політика захисту інтелектуальної власності є складовою інноваційної політики та має бути спрямована на створення сприятливих умов для реалізації винаходів, розробок та перенесення проектів із теоретичних напрацювань у практику. На ринку завжди з'являються нові продукти, технологічні маркетингові інновації, які виникають в результаті постійних потреб клієнтів. Тому під державною політикою захисту інтелектуальної власності слід розуміти управлінську дисципліну, в рамках якої пропонується портфель формальних і неформальних засобів, інструментів, їх специфікою є підтримка бізнесу. В даний час ІВ має бути стратегічним елементом будь-якого суспільства. Слід зазначити, що в Україні створена достатньо ґрунтовна законодавча база, що спрямована на захист ІВ. Так, до основних нормативних актів, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності належать: Конституція України; Цивіль-

ний, Господарський та Митний Кодекси України; Закон України «Про авторське право і суміжні права»; Закон України «Про видавничу справу»; Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»; Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»; Закон України «Про електронні довірчі послуги»; Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»; Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»; Закон України «Про інформаційні агентства»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про кінематографію»; Закон України «Про науково-технічну інформацію»; Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу»; Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»; Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»; Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»; Закон України «Про охорону прав на компоновання напівпровідникових виробів»; Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки»; Закон України «Про рекламу»; Закон України «Про систему суспільного телебачення і радіомовлення України» та інші [2].

При цьому слід зазначити, що в останні роки в Україні спостерігається ряд позитивних змін у регулюванні захисту інтелектуальної власності, зокрема: зміни до закону «Про захист авторського права на дизайн» [2] 2020 року, що подовжують термін охорони до 25 років; зростання судової практики щодо захисту комерційної таємниці; зміни до Митного кодексу, що посилюють правозастосовний потенціал; реалізація зусиль щодо приведення законодавства в сфері інтелектуальної власності у відповідність зі стандартами ЄС та впровадження поглиблених і всеосяжних зон вільної торгівлі.

Серед ключових інструментів захисту інтелектуальної власності, що набули найбільшої популярності як в Україні, так і інших країнах світу, доцільно виділити: патенти, торгові марки, комерційні таємниці, авторське право і суміжні права (таблиця 1).

Так, дослідження ефективності застосування даних інструментів в Україні у порівнянні із європейськими країнами проведено The U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center за допомогою розрахунку індексу інтелектуальної власності (далі IP індекс) (рисунок 1). Цей Індекс оцінює систему інтелектуальної власності та складається з 50 унікальних показників, що створюють швидкий огляд загальної екосистеми інтелектуальної власності в економіці та охоплюють дев'ять категорій захисту: патенти, авторські права, торгові марки, права на дизайн, комерційні

таємниці, комерціалізація активів ІВ, правозастосування, системна ефективність, членство та ратифікація міжнародних договорів [7].

Результати засвідчили, що в цілому рівень використання вищезазначених інструментів є значно нижчим середнього значення по країнам Європи та Середньої Азії. Зокрема, стандарти патентоспроможності є значно нижчими за європейські з обмеженнями для багатьох інноваційних і високотехнологічних галузей. Для всіх економік, що розвиваються, те, що стимулює інновації, технологічний прогрес і, зрештою, економічний розвиток і зростання, – це створення нових форм нематеріальних активів та інтелектуальної власності. На жаль, зміни, внесені до патентного законодавства України, навряд чи допоможуть їй досягти економічних цілей, а натомість ускладнять створення, захист та комерціалізацію активів ІВ у високотехнологічних галузях. Так, Зміни до Закону «Про захист прав на винаходи та корисні моделі», внесені в липні 2020 року, також запровадили в Україні нову систему заперечення патенту за допомогою механізму оскарження до та після видачі [2].

Правовласники вказують на необхідність фундаментальної реформи та ефективного застосування та впровадження існуючих вимог щодо належного та повного ліцензування програмного забезпечення, яке використовується державними установами. Постановою Кабінету Міністрів України від 2003 року було заборонено використання державними органами неліцензійного програмного забезпечення та встановлено процедури легального доступу до програмного забезпечення. Однак наразі практика використання неліцензійного програмного забезпечення у державних структурах залишається.

В останні роки відбулися зміни до законодавства про товарні знаки та промислові зразки, зокрема, у липні 2020 р. Верховна Рада ухвалила нові законодавчі зміни, що мають на меті краще узгодити національне середовище інтелектуальної власності України з середовищем ЄС у рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2017 року. Так, позитивним аспектом є збільшення терміну охорони з 15 до 25 років щодо прав на зразки.

Аналіз складових індексу інтелектуальної власності засвідчив, що існуюча в Україні інноваційна система не відповідає вимогам ефективної комерціалізації національної інтелектуальної власності, використання новітніх зарубіжних технологій, залучення інвестицій для фінансування інноваційних програм, і не служить меті відродження української економіки. Зокрема, існує ряд проблем, що стримують розвиток інтелектуальної власності в Україні:

– зміни до Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» 2020 року послаблюють національне середовище інтелектуальної

Таблиця 1

Інструменти захисту інтелектуальної власності

Патенти	Патент – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель). Це виключне право, надане на винахід, будь-то продукт або процес, який повинен бути промислово застосовним (корисним), бути новим і проявляти достатній «винахідливий крок» (бути неочевидним). Патент забезпечує захист винаходу власнику патенту. Захист надається протягом обмеженого періоду, як правило, двадцять років з дати подачі.
Торгові марки	Торгові марки – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб. Товарний знак – це відмітний знак, який ідентифікує певні товари або послуги як вироблені або надані конкретною особою або підприємством. Система допомагає споживачам ідентифікувати продукт або послугу, оскільки її характер і якість, позначені її унікальною торговою маркою, відповідають їх потребам.
Комерційна таємниця	Комерційна таємниця – сукупність відомостей технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, що становить значний економічний інтерес для її власника, що провадить господарську діяльність в умовах конкуренції. В цілому, будь-яка конфіденційна ділова інформація, яка надає підприємству конкурентну перевагу, може кваліфікуватися як комерційна таємниця. Комерційна таємниця може стосуватися технічних питань, таких як склад або дизайн продукту, спосіб виробництва або ноу-хау, необхідні для виконання конкретної операції. Загальні предмети, які захищені як комерційна таємниця, включають виробничі процеси, результати маркетингових досліджень, профілі споживачів, списки постачальників та клієнтів, прайс-листи, фінансову інформацію, бізнес-плани, бізнес-стратегії, рекламні стратегії, маркетингові плани, плани та методи продажів, методи розповсюдження, проекти, креслення, архітектурні плани, креслення та карти тощо.
Авторське право і суміжні права	Авторське право – це сукупність законів, що надають авторам, художникам та іншим творцям захист своїх літературних і художніх творів, які зазвичай називають «творами». Тісно пов'язаною сферою прав, пов'язаних з авторським правом, є «суміжні права», які надають права, подібні або ідентичні правам авторського права, хоча іноді більш обмежені і з меншим терміном тривалості. Авторські права надають творцю оригінального твору виключні права на нього, для визначений період. Власники авторських прав мають право заборонити іншим копіювання або перевидання своїх унікальних художніх творів. Стандарти авторських прав набагато менш формалізовані, ніж для патентів.

Джерело: складено на основі [2; 3; 4; 5; 9]

власності [2], зокрема, обмежують патентоспроможність низки винаходів;

– неналагоджений механізм взаємодії між українськими інституціями захисту інтелектуальної влас-

ності (Укрпатент та ін.) та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності як найпотужнішою світовою інституцією, яка працює над гармонізацією законів про інтелектуальну власність країн усього світу;

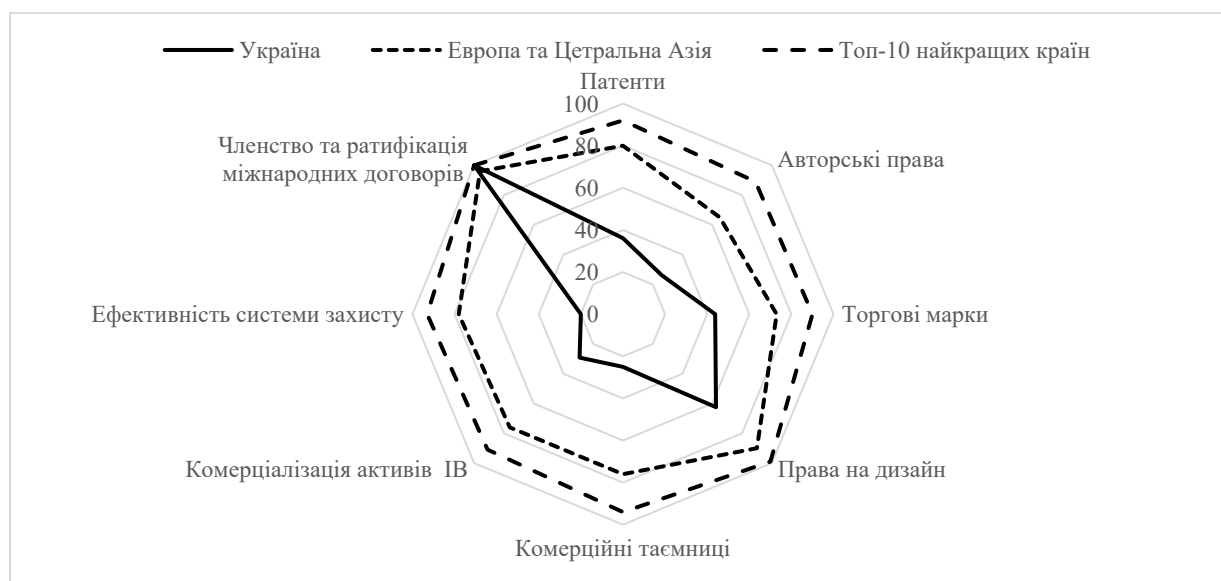

Рис. 1. Складові індексу інтелектуальної власності України та країн Європи та Центральної Азії у 2021 році

Джерело: складено авторкою на основі даних [7]

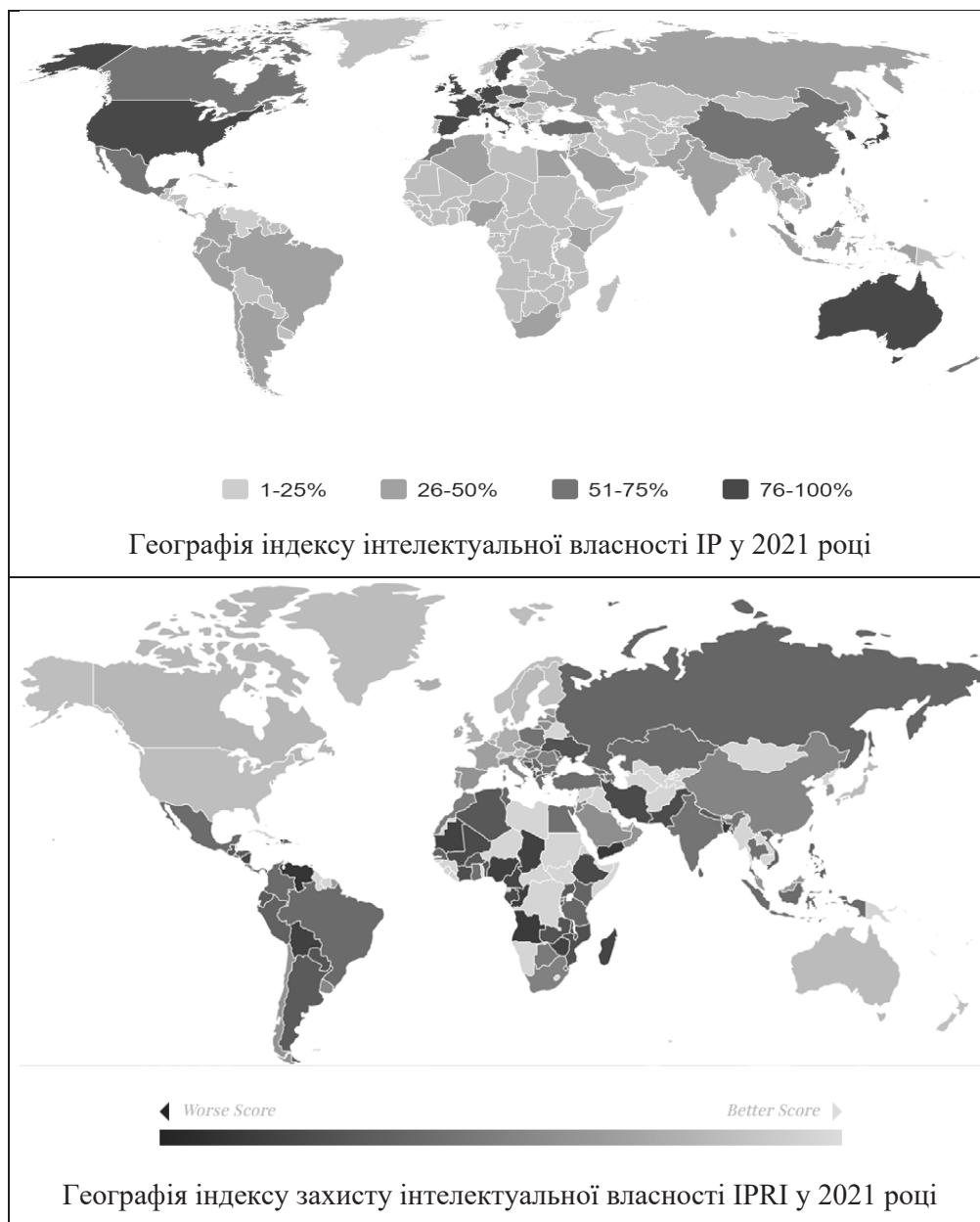

Рис. 2. Візуалізація розміщення країн у рейтингу державної політики захисту інтелектуальної власності у 2021 році

Джерело: [7; 8]

– за останніми оцінками експертів рівень онлайн-піратства становить 80%, що є наслідком відсутності ефективних зусиль з боку держави щодо зменшення використання неліцензійного програмного забезпечення;

– прогалини в діяльності митниці, зокрема відсутність ефективних процедур для знищення підробок та ін.

Щороку Центр глобальної інноваційної політики публікує свій Міжнародний Індекс захисту інтелектуальної власності (IPRI), який ранжує багато країн за 40 заходами захисту. IPRI – це єдиний у світі індекс, повністю присвячений вимірюванню прав інтелектуальної та фізичної власності,

котрий відображає результати досліджень Property Rights Alliance в сферах правового та політичного середовища, права фізичної власності та права інтелектуальної власності [8]. Так, проведення компаративного аналізу географії індексів IPRI та IP показало певні відмінності у оцінюванні рівня захисту інтелектуальної власності України (рисунком 2): якщо за індексом IP Україна належить до країн із найгіршими показниками (група 1-25% із 100 можливих), то згідно даних індексу IPRI Україна посідає середину рейтингу (приблизно 4,45 із 10 можливих).

Індекс IPRI включає три основні компоненти: правове та політичне середовище (незалежність

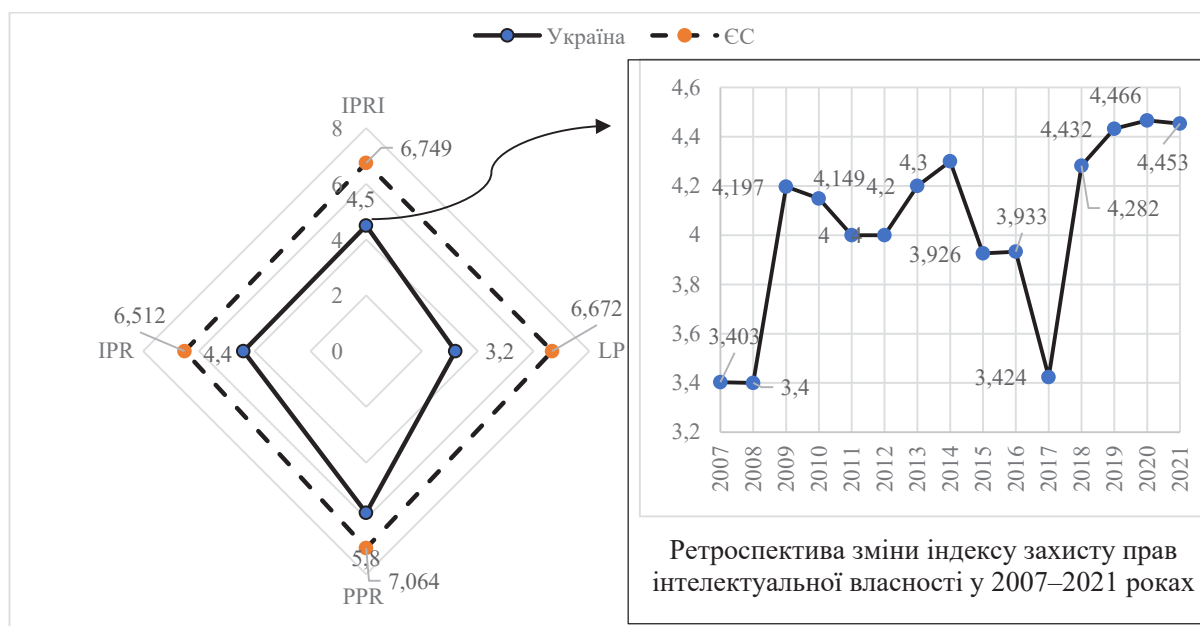

Рис. 3. Індекс захисту інтелектуальної власності (IPRI) України та країн ЄС (фактичний та у ретроспективі) у розрізі компонентів: правове та політичне середовище (LP); права на фізичну власність (PPR); права інтелектуальної власності (IPR)

Джерело: складено авторкою на основі [8]

судів; верховенство права; політична стабільність; контроль корупції); права на фізичну власність (захист прав на фізичну власність; реєстрація власності; легкість доступу до позик); права інтелектуальної власності (захист прав інтелектуальної власності; захист патенту; захист торгової марки; авторське піратство).

Компонент «Правове та політичне середовище» надає інформацію про силу інституцій країни та поваги до «правил гри» серед громадян. Цей компонент має значний вплив на розвиток і захист права інтелектуальної власності.

Два інших компонента індексу – «Фізичні права власності» та «Права інтелектуальної власності» відображають дві форми власності права, вирішальні для соціально-економічного розвитку країн. Елементи, що входять до цих двох категорії представляють де-юре і де-факто права й можливості в кожній країні гармонізувати національне законодавство та процедури щодо інтелектуальної власності, надавати послуги з міжнародних заявок на права промислової власності, обмінюватися інформацією про інтелектуальну власність, надавати правову і технічну допомогу країнам, що розвиваються, та іншим країнам, сприяння вирішенню спорів щодо приватної інтелектуальної власності, інформаційні технології як інструмент для зберігання, доступу й використання цінної інформації про інтелектуальну власність.

За результатами досліджень Property Rights Alliance (рисунок 3) Україна у 2021 році посідає 106 місце із значенням показника 4,453, що значно

нижче середнього за країнами ЄС (6,749). Проте слід відмітити позитивні тенденції до покращення місця у рейтингу у часі: так, якщо у 2007 році IPRI України склав 3,403 і це є часовим мінімумом у досліджуваному періоді, то у 2021 році він зріс на 1,01 пункти.

За результатами досліджень Property Rights Alliance країни були поділені на три кластери відповідно до рівня захисту інтелектуальної власності. Так, Україна увійшла до першого кластера, що складається з 24 країн із сукупним населенням понад 1,2 мільярда осіб. Найближча країна до її центру – Мадагаскар, за нею йде Нігерія, Зімбабве, Болівія і Чад. Гаїті є найвіддаленішою країною в центрі скупчення, за нею йде Бруней-Даруссалам, Боліваріанська Республіка Венесуела, Ангола та Республіка Ємен. Погляд на координати країн кластера 1 показує, що Україна належить до кластеру 1, однак є також у відносній близькості до центроїда кластера 2, що означає схожість певних умов із кластером 2 (рисунок 4).

В цілому країни першого кластера є статистично значущими щодо низьких балів компонент LP, PPR та IPR та демонструють низькі рівні в усіх аналізованих нами вимірах. Це є результатом відсутності або невідповідної політики для покращення ключових елементів прогресу та розвитку ІВ (таблиця 2). Кластер 1 і кластер 3 є двома крайніми полюсами з точки зору ефективності своїх економік, їхніх інституцій та інновацій, а також їхніх показників IPRI.

Країни першого кластера повинні докласти зусиль для зміцнення свого правового та полі-

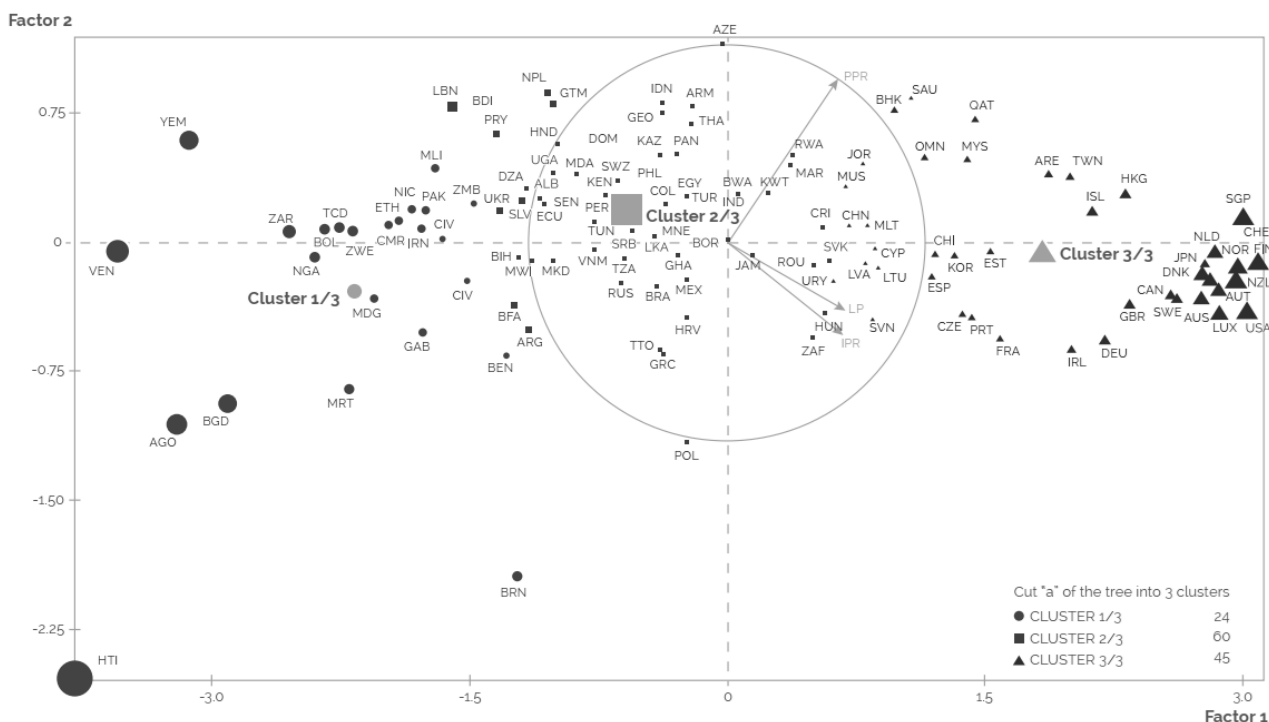

Рис. 4. Результати кластерного аналізу IPRI, проведеного Property Rights Alliance у 2021 році

Джерело: [8]

тичного середовища для захисту фізичної та інтелектуальної власності, яка все ще є слабкою, щоб покращити якість життя у своїх суспільствах. При цьому Україна, яка перебуває на кордоні між двома кластерами, повинна докласти особливих зусиль, щоб не допустити розриву та підтягти рівень захисту інтелектуальної власності на більш високий рівень із метою процвітання суспільства у глобальному, регіональному та внутрішньодержавному масштабах. В першу чергу це стосується підвищення ефективності державної підтримки України щодо захисту інтелектуальної власності

у напрямках гармонізації національного законодавства та процедур захисту інтелектуальної власності, зокрема:

- надавати послуги із консультування щодо захисту інтелектуальної власності і процедури подання заявок на права промислової власності;
- надавати юридичну та технічну допомогу власникам прав на інтелектуальну власність у разі виявлення недобросовісного та незаконного використання об’єктів інтелектуальної власності; забезпечення ефективного захисту від недобросовісної конкуренції;

Таблиця 2

Кластеризація країн за індексом захисту інтелектуальної власності у 2021 році

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
Албанія; Кувейт; Алжир; Ліван; Аргентина; Малаві; Вірменія; Мексика; Азербайджан; Молдова; Боснія і Герцеговина; Чорногорія; Ботсвана; Марокко; Бразилія; Непал; Болгарія; Північна Македонія; Буркіна-Фасо; Панама; Бурунді; Парагвай; Колумбія; Перу; Коста-Ріка; Філіппіни; Хорватія; Польща; Домініканська республіка; Румунія; Еквадор; Росія; Єгипет; Руанда; Сальвадор; Сенегал; Грузія; Сербія; Гана; Словаччина; Греція; Південно-африканська республіка; Гватемала; Шрі-Ланка; Гондурас; Танзанія; Угорщина; Тайланд; Індія; Тринідад; Тобаго; Індонезія; Туніс; Ямайка; Турція; Казахстан; Уганда; Кенія; Королівство Есватіні; В’єтнам; Україна	Ангола; Бангладеш; Бенін; Болівія; Бруней; Даруссалам; Камерун; Чад; Конго; Кот-д’Івуар; Ефіопія; Габон; Гаїті; Іран; Мадагаскар; Малі; Мавританія; Мозамбік; Нікарагуа; Нігерія; Пакистан; Венесуела; Ємен; Замбія; Зімбабве	Австралія; Литва; Австрія; Люксембург; Бахрейн; Малайзія; Бельгія; Мальта; Канада; Маврикій; Чилі; Нідерланди; Китай; Нова Зеландія; Кіпр; Норвегія; Чеська республіка; Оман; Данія; Португалія; Естонія; Катар; Фінляндія; Саудівська Аравія; Франція; Сінгапур; Німеччина; Словенія; Гонконг; Іспанія; Ісландія; Швеція; Ірландія; Швейцарія; Ізраїль; Тайвань; Італія; Об’єднані Арабські Емірати; Японія; Великобританія; Йорданія; США; Корея; Уругвай; Латвія

Джерело: складено авторами за даними [8]

- створення сприятливого середовища для передачі технологій у державах, які їх приймають;
- сприяння вирішенню приватних спорів щодо інтелектуальної власності;
- розроблення інформаційних технологій як інструменту для зберігання, доступу та використання цінної інформації про інтелектуальну власність;
- регламентація дієвих механізмів державного управління процесом впровадження винаходів і рацпропозицій, підвищення інтересу держави у реалізації винаходів задля економічного зростання країни;
- адаптація європейського досвіду стимулювання малих і середніх підприємств, що є інноваторами шляхом: прямого фінансування; надання позик, зокрема без виплати відсотків, дотацій, створення фондів впровадження інновацій із урахуванням можливого ризику, безповоротних позик

на впровадження нововведень, відстрочки сплати податкових платежів чи звільнення від них тощо.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Зміцнення державної підтримки захисту інтелектуальної власності в Україні та покращення спроможності інноваторів та винахідників захищати свої інновації мають бути головними векторами у державній інноваційній політиці уряду. Україна є однією із зростаючих економік, які прагнуть розвивати високотехнологічні галузі та потенціал для економічного зростання, орієнтованого на інновації, тому захист інтелектуальної власності це першочергова умова для досягнення поставленої цілі. Дослідження показує, що існуючу систему захисту інтелектуальної власності можна оцінити як достатню, але існує ряд проблем щодо ефективного, інтенсивного та екстенсивного захисту ІВ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Груба Г. І. Тенденції захисту інтелектуальної власності в Україні. *Економіка та держава*. 2011. № 8. С. 88–90.
2. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Олєфір А. Правове регулювання інтелектуальної власності й інноваційних відносин в угоді про асоціацію України та ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 5. С. 79–94.
4. Паладій М. Інфраструктура системи державного управління сферою інтелектуальної власності: підхід до удосконалення. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2011. № 7. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik7/fail/paladij.pdf
5. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Макроконкурентна парадигма інноваційного розвитку національної економіки. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 351–360.
6. Юринєць З. В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.03 / Львівський національний університет імені І. Франка. Львів, 2016. 519 с.
7. International IP index. Recovery through ingenuity. 2021. URL: https://www.theglobalipcenter.com/wp-content/uploads/2021/03/GIPC_IPIndex2021_FullReport_v3.pdf
8. International Property Rights Index 2021. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>
9. Nemlioglu I. A Comparative Analysis of Intellectual Property Rights: A case of Developed versus Developing Countries. *Procedia Computer Science*. 2019. № 158. P. 988–998.

REFERENCES

1. Hrubá H. I. (2011) Tendentsii zakhystu intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Trends in the protection of intellectual property in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 8, 88–90.
2. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Olefir A. (2014) Pravove rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti y innovatsiinykh vidnosyn v uhodі pro asotsiatsiiu Ukrainy ta YeS [Legal regulation of intellectual property and innovation relations in the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 5, 79–94.
4. Paladii M. (2011) Infrastruktura systemy derzhavnoho upravlinnia sferoiu intelektualnoi vlasnosti: pidkhid do udoskonalennia [Theory and practice of intellectual property]. *Naukovyi visnyk «Demokratychnе vriaduvannia» – Scientific Bulletin "Democratic Governance"*. № 7. Available at: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik7/fail/paladij.pdf
5. Pedchenko N. S., Strilets V. Yu., Franko L. S. (2022) Makrokonkurentna paradyhma innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Macrocompetitive paradigm of innovative development of the national economy.]. *Naukovi perspektyvy – Scientific perspectives*, 1(19), 351–360.
6. Iurynets Z. V. (2016) Innovatsiini stratehii v systemi pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy [Innovative strategies in the system of increasing the competitiveness of the economy of Ukraine], Lviv, 519. (in Ukrainian)
7. International IP index. Recovery through ingenuity. 2021. Available at: https://www.theglobalipcenter.com/wp-content/uploads/2021/03/GIPC_IPIndex2021_FullReport_v3.pdf
8. International Property Rights Index 2021. Available at: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>
9. Nemlioglu I. (2019) A Comparative Analysis of Intellectual Property Rights: A case of Developed versus Developing Countries. *Procedia Computer Science*, 158, 988–998.

Nataliia Pedchenko, Liudmyla Franko, Poltava University of Economics and Trade. Government policy of intellectual property protection as a tool to stimulate innovative development of the national economy.

Annotation. The purpose of the article is to study the government policy of intellectual property protection as a tool to stimulate the innovative development of the national economy. **Research methodology.** The achievement of the purpose set in the article is carried out with the help of comparative analysis of the level of intellectual property protection of Ukraine and foreign countries; a retrospective analysis of the Intellectual Property Index of Ukraine.

Findings. The article describes the meaning and the main characteristics of the concepts of "intellectual property", "intellectual property rights" and "state policy for the protection of intellectual property". The main tools for the protection of intellectual property are defined: patents, trademarks, trade secrets, author's law and related rights. The research of modern trends in the protection of intellectual property in the world economy is carried out. Based on the analysis of Ukraine's place in the IP index (research by The U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center) and the IPRI index (Property Rights Alliance research), key gaps in state support for intellectual property protection in Ukraine were identified. **Practical value.** The results of clustering of the countries across the world according to IP and IPRI indices allowed to outline alternative options for improving the effectiveness of state support for Ukraine in the direction of harmonization of national legislation and procedures for the protection of intellectual property. The need for government support has been determined areas: for the provision of legal and technical assistance to owners of intellectual property rights; creating a favorable environment for the transfer of technologies in the host states; facilitating the resolution of private disputes regarding intellectual property; the development of information technologies for the storage, access and use of valuable information about intellectual property; regulation of effective mechanisms of public administration of the process of implementation of inventions; adoption the European experience in stimulating small and medium-sized enterprises that are innovators. The proposed measures will help strengthen government support for the protection of intellectual property in Ukraine, improving the ability of innovators and inventors to protect their innovations.

Keywords: intellectual property, intellectual property protection, state support, innovation policy, innovation, innovative development of the national economy.